

ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.225

JEL Classification: H22; H71

ПОДАТКОВІ І НЕПОДАТКОВІ ПОТОКИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

© 2019 АЛЕКСЕЄВ І. В., ПАРАНЧУК С. В., ЧЕРВІНСЬКА О. С.

УДК 336.225

JEL Classification: H22; H71

Алексеев И. В., Паранчук С. В., Червинська О. С.

Податкові і неподаткові потоки об'єднаних територіальних громад

В умовах децентралізації, особливо з урахуванням створення і становлення об'єднаних територіальних громад, виникає потреба передачі фінансових ресурсів на інший, ніж раніше, первинний рівень фінансування соціально-економічних програм. Зміна напрямків руху бюджетних коштів потребує дослідження багатьох аспектів трансформації бюджетної і податкової систем. Зокрема, є необхідним вивчення руху податкових і неподаткових потоків в умовах функціонування об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Визначено, що використання категорії «потоки» для податкових і неподаткових потоків чи надходжень до бюджетів різних рівнів є необхідним першим кроком для подальших досліджень із застосування економіко-математичних методів. Поняття «потік» є більш строгим з точки зору як фізичних уявлень, так і математичних методів оброблення даних. У роботі здійснено спробу введення категорій «податковий потік» і «неподатковий потік» до фінансової термінології. Проведено аналіз податкових і неподаткових потоків (надходжень) місцевих бюджетів України та бюджетів об'єднаних територіальних громад. Аналіз цих надходжень до місцевих бюджетів регіонів України показав, що впродовж досліджуваного періоду зростали усі статті надходжень. Найбільші зростання були від податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, податку на прибуток підприємств та базової дотації. Також значно зросли всі види трансфертів із державного бюджету до місцевих, зокрема, до бюджетів об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Наведено динаміку створення об'єднаних територіальних громад на Львівщині. Розраховано й проаналізовано структуру фактичних доходів і видатків загального і спеціального фондів ОТГ Львівської області.

Ключові слова: податкові і неподаткові (фінансові) потоки, об'єднані територіальні громади.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-3-186-193>

Табл.: 3. Бібл.: 13.

Алексеев Игорь Валентинович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

Author ID: 57189350929

ORCID: 0000-0001-6618-3100

Researcher ID: R-4302-2017

E-mail: Ihor.v.alieksieiev@lpnu.ua

Паранчук Степан Васильович – кандидат економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

ORCID: 0000-0002-2255-4720

E-mail: Stepan.V.Paranchuk@lpnu.ua

Червинська Оксана Степанівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

ORCID: 0000-0002-6048-7936

E-mail: oksana.s.chervinska@lpnu.ua

УДК 336.225

JEL Classification: H22; H71

Алексеев И. В., Паранчук С. В., Червинская О. С. Налоговые и неналоговые потоки объединённых территориальных общин

В условиях децентрализации, особенно с учетом создания и становления объединённых территориальных общин, возникает потребность передачи финансовых ресурсов на иной, нежели ранее, первичный уровень финансирования социально-экономических программ. Изменение направлений потоков бюджетных средств требует исследования многих аспектов трансформации бюджетной и налоговой систем. В частности, возникает необходимость изучения налоговых и неналоговых потоков в условиях функционирования объединённых территориальных общин. В статье обосновано введение понятия налоговых и неналоговых (финансовых) потоков, в частности для

UDC 336.225

JEL Classification: H22; H71

Alieksieiev I. V., Paranchuk S. V., Chervinska O. S. Tax and Non-Tax Flows of United Territorial Communities

Under conditions of decentralization, especially taking into account the creation and establishment of united territorial communities (UTC), there is a need to transfer financial resources to a different than earlier, primary, level of financing of socio-economic programs. Changing the direction of budgetary funds flows requires studying a number of aspects of the transformation of the budgetary and tax systems. In particular, there is a need to study tax and non-tax flows in the functioning of the united territorial communities. The article justifies the introduction of the concept of tax and non-tax (financial) flows, in particular, in the context of the united territorial communities. It is determined that the use of the category "flows" for tax and non-tax payments or

объединённых территориальных общин (ОТО). Определено, что использование категории «потоки» для налоговых и неналоговых платежей или поступлений в бюджеты различных уровней является необходимым первым шагом для дальнейших исследований с применением экономико-математических методов. Понятие «поток» является более строгим с точки зрения как физических представлений, так и математических методов обработки данных. В работе сделана попытка введения в финансовую терминологию категорий «налоговый поток» и «неналоговый поток». Проведён анализ налоговых и неналоговых потоков (поступлений) местных бюджетов Украины и бюджетов объединённых территориальных общин. Анализ этих поступлений в местные бюджеты регионов Украины показал, что в течение исследуемого периода возрастали все статьи поступлений. Наибольшие возрастания наблюдались по налогу на доходы физических лиц, единому налогу, налогу на прибыль предприятий и базовой дотации. Приведены данные о динамике создания объединённых территориальных общин на Львовщине. Сделаны расчеты, и проведён анализ структуры фактических доходов и затрат общего и специального фондов ОТО Львовской области.

Ключевые слова: налоговые и неналоговые (финансовые) потоки, объединённые территориальные общины.

Табл.: 3. **Библ.:** 13.

Алексеев Игорь Валентинович – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой финансов, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

Author ID: 57189350929

ORCID: 0000-0001-6618-3100

Researcher ID: R-4302-2017

E-mail: Ihor.v.aliexsieiev@lpnu.ua

Паранчук Степан Васильевич – кандидат экономических наук, профессор, профессор кафедры финансов, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

ORCID: 0000-0002-2255-4720

E-mail: Stepan.V.Paranчук@lpnu.ua

Червинская Оксана Степановна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

ORCID: 0000-0002-6048-7936

E-mail: oksana.s.chervinska@lpnu.ua

Вступ. Податкові і неподаткові надходження (потоки) є джерелом фінансових ресурсів для здійснення повноважень усіх рівнів влади. Реформування адміністративно-територіального устрою і створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) є складовою частиною децентралізації влади в Україні. Передача певних повноважень до ОТГ безперечно вимагає не лише визначення їхньої відповідальності за соціально-економічний розвиток конкретної території, але й надання для ОТГ права використовувати певні фінансові ресурси, головним джерелом яких є податкові та неподаткові потоки. Питанням оподаткування і формування та використання бюджетних коштів приділено багато уваги, як на законодавчому рівні [1; 2], так і у наукових дослідженнях.

Серед дослідників зазначених проблем слід зазначити В. П. Вишневецького, Т. І. Єфименко, Ю. Б. Іванова, А. І. Крисоватого, К. Ф. Ковальчука, Н. В. Наталенко,

budget revenues at various levels is a first step necessary for further research with the use of economic and mathematical methods. The concept "flow" is more tight-laced in terms of both physical representations and mathematical methods of data processing. The paper suggests introducing the categories of "tax flow" and "non-tax flow" into financial terminology. Tax and non-tax flows (revenues) of the local budgets of Ukraine and the budgets of the united territorial communities are analyzed. The analysis of these revenues in the local budgets of regions of Ukraine showed that all items of revenues increased during the study period, the largest increases being observed for the personal income tax, single tax, corporate income tax and basic subsidy. The data on the dynamic pattern of creating united territorial communities in Lviv region are given. An analysis of the structure of actual revenues and costs of general and special-purpose funds of UTCs of Lviv region is carried out, corresponding calculations are made.

Keywords: tax and non-tax (financial) flows, united territorial communities.

Tabl.: 3. **Bibl.:** 13.

Aliexsieiev Ihor V. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department of Finance, National University «Lviv Polytechnic» (vul. Stepana Bandery, 12, Lviv, 79013, Ukraine)

Author ID: 57189350929

Orcid: 0000-0001-6618-3100

Researcher ID: R-4302-2017

E-mail: Ihor.v.aliexsieiev@lpnu.ua

Paranchuk Stepan V. – Candidate of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Finance, National University «Lviv Polytechnic» (vul. Stepana Bandery, 12, Lviv, 79013, Ukraine)

ORCID: 0000-0002-2255-4720

E-mail: Stepan.V.Paranчук@lpnu.ua

Chervinska Oksana S. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, National University «Lviv Polytechnic» (vul. Stepana Bandery, 12, Lviv, 79013, Ukraine)

ORCID: 0000-0002-6048-7936

E-mail: oksana.s.chervinska@lpnu.ua

О. Є. Нездойминогу, В. М. Мельника, А. М. Соколовську, Н. Б. Татарин та ін. [3–8]. Поява об'єднаних територіальних громад як результат впровадження адміністративно-територіальної реформи в Україні ставить нові завдання у сфері моніторингу податкових і неподаткових (фінансових) потоків.

Метою роботи є дослідження податкових і неподаткових (фінансових) потоків регіонів України, а також ОТГ деяких областей.

Використання категорії «потоки» для податкових і неподаткових платежів чи надходжень до бюджетів різних рівнів є необхідним першим кроком для подальших досліджень із застосуванням економіко-математичних методів. Поняття «потік» є більш строгим з точки зору як фізичних уявлень, так і математичних методів оброблення даних. У цій роботі ми не ставимо за мету одразу перейти до математичного моделювання процесу наповнення бю-

джетів досліджуваними податковими й неподатковими потоками. Натомість здійснюємо спробу введення категорій «податковий потік» і «неподатковий потік» до фінансової термінології.

Створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) є важливим етапом запровадженої в Україні з 2015 р. реформи «децентралізації влади» – одного із елементів її адміністративно-територіального устрою [9, с. 40–65; 6, с. 444–449]. Метою реформи децентралізації є формування ефективного місцевого самоврядування та передача відповідних повноважень, дохідної бази (фінансових ресурсів) від рівня центральної влади на низовий (базовий) рівень місцевого самоврядування, тому що через фінанси формуються необхідні відносини в ОТГ, які формуються на територіях певних регіонів України. Бюджет є важливим інструментом ефективного виконання об'єднаними територіальними громадами соціально-економічних завдань. Відповідно до ст. 2 Бюджетного кодексу України «бюджет –

це план формування та використання фінансових ресурсів органами державної та місцевої влади», а також, що «бюджети місцевого самоврядування – це бюджети територіальних громад та їх об'єднань» [10].

У Бюджетному кодексі зазначено, якщо до 1 грудня року, що передуватиме плановому, Верховною Радою не прийнято закон України «Про Державний бюджет України», то відповідній місцевій раді надається право затверджувати місцевий бюджет і визначати обсяги міжбюджетних трансфертів (освітню, медичну субвенції і субвенцію на здійснення державних програм соціального захисту та базову і реверсну дотації), визначені у законі про Державний бюджет України на попередній бюджетний період та упродовж двотижневого терміну з дня офіційного опублікування Закону приводить обсяги міжбюджетних трансфертів відповідно до Закону [8, с. 159–162].

Далі розглянемо податкові та неподаткові надходження до місцевих бюджетів регіонів України (табл. 1).

Таблиця 1

Податкові та неподаткові надходження місцевих бюджетів регіонів України за 2016–2018 рр.

№ з/п	Показники, млрд грн	Роки			Відносне відхилення, %	Абсолютне відхилення, млрд грн
		2016	2017	2018		
1	ПДФО	79	110,7	138	74,7	59,0
2	Акцизний податок	11,6	13,2	13,8	18,9	2,2
3	Плата за землю	23,3	26,4	27,3	17,2	4,0
4	Єдиний податок	17,2	23,4	29,6	72,0	12,4
5	Податок на прибуток підприємств	5,9	6,5	9,3	57,6	3,4
6	Базова дотація	4,7	5,8	8,2	74,5	3,5
7	Освітня субвенція	44,5	51,5	60,4	35,7	15,9
8	Медична субвенція	44,4	56,2	61,7	38,9	17,3
9	Субвенція на інфраструктуру	0,95	0,48	1,9	100,0	0,95

Джерело: [13]

Аналізуючи податкові та неподаткові надходження до місцевих бюджетів регіонів України, можна зробити висновок, що впродовж досліджуваного періоду зростають всі статті надходжень. Найбільше зростають надходження від податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, податку на прибуток підприємств і базової дотації тощо. Наведені дані також свідчать про значне зростання всіх видів трансфертів із державного бюджету у місцеві, зокрема, у бюджети об'єднаних територіальних громад (ОТГ).

Упродовж 2015–2018 рр., з часу започаткування реформи децентралізації, в Україні утворено 665 об'єднаних територіальних громад, зокрема, у Львівській області – 40, основним завданням яких є збільшення розмірів їх бюджетів за рахунок укрупнення добровільних об'єднань громад, ліквідації корупції під час використання коштів на здійснення видатків бюджетів громад, надання їм високоякісних послуг, узгодження інтересів держави і територіальних громад тощо [11; 12].

У 2015 р. на Львівщині утворено: 15 ОТГ, які визнані спроможними, зокрема, 11 сільських, 3 селищних, 1 міська; у 2016 р., відповідно, – 7 ОТГ, з них 3 сільських, 1 селищна, 3 міські; у 2017 р. – 13 ОТГ, з них 7 сільських, 4 селищних,

2 міські; у 2018 р. – 5 ОТГ, з них 1 сільська, 2 селищні, 2 міські. За період 2015–2018 рр. всього утворено у Львівській області 40 ОТГ завдяки об'єднанню 164 населених пунктів. Найкращих результатів в утворенні ОТГ досягли Самбірський район, який утворив 10 ОТГ, відповідно Пустомитівський – 6, Мостиський – 4, Старосамбірський – 3, Радехівський – 2 тощо. Жодної громади станом на 01.05.2019 р. не утворено в Яворівському, Буському, Турківському та Золочівському районах. Порівнюючи Львівську область з іншими регіонами (областями) України, можна зазначити, що вона знаходиться на 9 місці за кількістю утворених ОТГ. У рейтингу серед областей щодо формування ОТГ Львівська область посідає 20 місце.

Доходи бюджетів ОТГ сформовані відповідно до ст. 64, 69, 71 Закону України «Про бюджетний кодекс України» [10]. До доходів бюджетів ОТГ регіонів України, зокрема, і Львівщини належать:

1) надходження до загального фонду:

а) податкові надходження (потоки), а саме: податки на прибутки (60 % податку на доходи фізичних осіб; податок на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності, засновником

яких є ОТГ); 100 % рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів, зокрема, рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення; рентна плата за користування надрами, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; рентна плата за спеціальне використання води (водних об'єктів) місцевого значення; рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів); 100 % внутрішні податки на товари та послуги (акцизний податок з реалізації суб'єктами підприємства роздрібною торгівлі підакцизними товарами); 100 % місцеві податки і збори (єдиний податок, податок на майно, зокрема, транспортний податок і податок за землю, збір за місця для паркування транспортних засобів); інші податки та збори (25 % екологічного податку);

б) *неподаткові надходження* (потоки), до яких належать: 100 % плата за розміщення тимчасово вільних коштів бюджетів ОТГ; 100 % частини чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань; 100 % державне мито, кошти від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є ОТГ; 100 % орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в оренду місцевими радами; 100 %

концесійні платежі, що є об'єктами комунальної власності, засновником яких є ОТГ;

2) *надходження до спеціального фонду* включають: 75 % коштів за відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва; 100 % концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, які мають цільове спрямування; 50 % грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону довкілля внаслідок господарської чи іншої діяльності; 100 % власних надходжень бюджетних установ, що утримуються за рахунок бюджетів ОТГ; 100 % надходжень до цільових фондів, утворених місцевими радами тощо;

3) *надходження до бюджету розвитку (100 %)* – це, зокрема: дивіденди, нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є комунальна власність; плата за надання місцевих гарантій відповідно до ст. 71 Бюджетного кодексу України; кошти пайової участі у розвитку інфраструктури населених пунктів; кошти від відчуження майна, що перебуває у комунальній власності; капітальні трансферти (субвенції) з інших бюджетів тощо.

Фактичні надходження доходів загального фонду ОТГ Львівської області (табл. 2) у 2015–2018 рр. забезпечувались за рахунок податкових і неподаткових надходжень та офіційних трансфертів (дотацій і субвенцій), які склали у 2015 р. – 31 тис. грн, у 2016 р. – 270819,0 тис. грн, у 2017 р. – 822229,2 тис. грн, у 2018 р. – 1989955,6 тис. грн.

Таблиця 2

Структура фактичних надходжень доходів загального та спеціального фондів ОТГ Львівської області за 2015–2018 рр.

№ з/п	Показники, тис. грн	Роки							
		2015	%	2016	%	2017	%	2018	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Доходи загального фонду	31000		270819,0		822229,2		1989955,6	
1	Податкові надходження	31000	100	89954,6	100	330531,7	100	843209,2	100
	ПДФО	-		39316,3	43,7	164447,9	49,8	492734,2	58,4
	АП (акцизний податок)	9000	29,0	17352,2	19,3	50606,5	15,3	110491,9	13,1
	ЗП (земельний податок)	15000	48,4	3916,7	4,4	16151,3	4,9	27699,8	3,3
	РП (рентна плата)	-		658,6	0,7	1812,5	0,5	10374,5	1,2
	ЄП (єдиний податок)	5000	16,1	8411,1	9,3	46064,1	13,9	118563,5	141
	Інші податки, збори	2000	6,5	299,7	22,6	51449,4	15,6	83345,3	9,9
2	Неподаткові надходження	-		907,0	-	6745,3	-	13348,7	-
	Усього доходів без врахування міжбюджетних трансфертів	-		90861,6	-	337277,0	-	856557,9	-
3	Офіційні трансферти	-	-	175284,7	-	459115,0	-	1004476,3	
4	Дотації з держбюджету місцевим бюджетам	-	-	24949,8	-	108261,9	-	139387,3	-
5	Субвенції з держбюджету місцевим бюджетам	-	-	150334,9	100	350853,1	100	865089,0	100
	Субвенція на формування інфраструктури ОТГ	-	-	45077,7	29,9	20069,9	5,7	76990,5	8,9

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Освітня субвенція	-	-	81325,7	54,1	248573,0	70,8	518103,4	59,9
	Медична субвенція	-	-	22814,9	15,2	63886,5	18,2	240302,1	27,8
	Субвенція на соціально-економічний розвиток територій	-	-	1116,6	0,8	18035,4	5,1	27873,4	3,2
	Субвенція на надання адміністративних послуг	-	-	-	-	288,3	0,2	1819,6	0,2
6	Усього доходів з урахуванням міжбюджетних трансфертів з держбюджету	-	-	266146,3	-	796392,0	-	1861034,3	-
	Дотації з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам	-	-	-	-	-	-	62052,5	-
	Субвенції з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам	-	-	4672,7	-	25837,2	-	66868,8	-
II	Доходи спеціального фонду	-	-	28401,2	-	91973,8	-	102354,9	-
1	Податкові надходження	-	-	200,2	5,4	3673,6	12,5	17932,5	30,0
2	Неподаткові надходження	-	-	3473,7	94,6	25615,9	87,5	41906,8	70,0
	Усього доходів без урахування міжбюджетних трансфертів	-	-	3673,9	100	29289,5	100	59839,3	100
3	Офіційні трансферти	-	-	-	-	45767,6	-	-	-
	Дотації	-	-	-	-	-	-	-	-
	Субвенції	-	-	-	-	45767,6	-	-	-
4	Усього доходів з урахування міжбюджетних трансфертів	-	-	3673,9	-	75057,1	-	59839,3	-
5	Субвенції з інших бюджетів на виконання інвестиційних проектів	-	-	500,0	-	3149,6	-	-	-
6	Інші субвенції з місцевих бюджетів	-	-	24227,3	-	13767,1	-	42515,6	-

Джерело: бюджети Громад Львівської області. Європейський діалог. Громадська організація. URL: www.Dialog.lviv.ua

Наведена інформація свідчить про значне зростання надходжень доходів загального фонду ОТГ Львівської області після започаткування в Україні у 2015 р. реформи децентралізації.

Наприклад, у 2016 р. податкові надходження в структурі доходів загального фонду становили 89954,6 тис. грн, або 33,3 % (зокрема, ПДФО складало 43,7 %, акцизний податок – 19,3 % тощо), неподаткові платежі – 907,0 тис. грн (0,3 %), офіційні трансферти – 179957,4 тис. грн (66,4 %).

Значна величина в доходах загального фонду ОТГ Львівської області належить офіційним трансфертам, зокрема, реверсні дотації та субвенції. Так, наприклад, у 2016 р. в офіційних трансфертах, дотації з державного бюджету місцевим бюджетам становили 24949,8 тис. грн (14,2 %), а субвенції з державного бюджету місцевим бю-

джетам – 150334,9 тис. грн (85,8 %), у 2018 р. дотації, відповідно складала – 139387,3 тис. грн (13,9 %), а субвенції – 865089,0 тис. грн (86,1 %). Це свідчить, що величина субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам зростає у 2016 р. на 71,6 % (85,8 % – 14,2 %), у 2018 р. на 72,2 % (86,1 % – 13,9 %). Оскільки бюджети ОТГ є складовою частиною місцевих бюджетів, то норми Бюджетного кодексу, що регулюють відносини, є єдиними [10].

Доходи спеціального фонду ОТГ Львівської області складаються також з податкових і неподаткових надходжень та офіційних трансфертів (дотацій та субвенцій). Наприклад, доходи з спеціального фонду ОТГ у 2016 р. становили 28401,2 тис. грн, у 2017 р. – 91977,8 тис. грн, у 2018 р. – 102354,9 тис. грн. Як свідчить аналіз, ці доходи були сформовані переважно за рахунок неподаткових над-

ходжень, які складали у зазначених вище періодах відповідно – 94,6 %, 87,5 %, та 70,0 %, а податкові надходження займали незначну величину. Офіційні трансферти спеціального фонду у 2016–2018 роках були сформовані за рахунок субвенцій інших бюджетів та інших субвенцій з місцевого бюджету іншим місцевим бюджетам тощо.

Наведені вище дані щодо сум офіційних трансфертів, які безоплатно передаються об'єднаним територіальним громадам з державного бюджету у вигляді дотацій і субвенцій, визначають грошові (фінансові) потоки, які йдуть на розвиток ОТГ, фінансування освіти, медицини та соціального захисту населення. Частка переданих з державного бюджету коштів у 2016–2018 роках коливається в межах – 50,5–64,7 % доходів загального фонду ОТГ Львівської області. Слід також зазначити, що найвагомішими субвенція-

ми, які виділяють з державного бюджету на розвиток ОТГ, є: освітня, медична, на формування інфраструктури, будівництво, ремонт і утримання автомобільних доріг загальногo користування місцевого значення, здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, виплата допомоги малозабезпеченим сім'ям тощо.

Об'єднані територіальні громади, створені відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [11], отримують повноваження на рівні міста обласного значення. Видатки бюджетів таких ОТГ встановлюються відповідно до ст. 89 та 91 Бюджетного кодексу України [10].

Видатки загального фонду ОТГ Львівської області у 2016 р. становили 175250,6 тис. грн, у 2017 р. – 649545,2 тис. грн, у 2018 р. – 1628404,0 тис. грн (табл. 3).

Таблиця 3

Структура видатків загального та спеціального фондів ОТГ Львівської області за 2016–2018 рр.

№ з/п	Показники, тис. грн	Роки					
		2016	%	2017	%	2018	%
1	2	5	6	7	8	9	10
I	Видатки загального фонду	175250,6	-	649545,2	-	1628404,0	-
1.	Державне управління	25125,4	14,7	86830,1	13,8	225874,9	15,9
2	Освіта	104641,1	61,0	370126,2	58,8	864354,6	60,7
3	Охорона здоров'я	20056,4	11,7	75502,4	11,9	151675,6	10,7
4	Соціальний захист та соцзабезпечення	1806,4	1,1	7477,2	1,2	20630,1	1,4
5	Житлово-комунальне господарство	4656,3	2,7	29170,1	4,7	59247,5	4,2
6	Культура і мистецтво	10079,1	5,9	42075,7	6,7	62912,7	4,4
7	Фізична культура і спорт	696,7	0,4	3112,0	0,5	7819,7	0,5
8	Сільське і лісове господарство, рибне господарство, мисливство	410,6	0,2	764,4	0,1	-	-
9	Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, інфраструктура	3554,7	2,1	10850,9	1,7	-	-
10	Інші послуги економічної діяльності	6,2	0,0	2502,6	0,4	25517,2	1,8
11	Охорона природного середовища, ядерна безпека	22,4	0,0	317,5	0,1	-	-
12	Видатки не віднесені до основних груп	437,5	0,2	790,0	0,1	4958,3	0,4
13	Усього видатків без урахування міжбюджетних трансфертів	171492,8	100	629518,6	100	1422990,6	100
14	Усього видатків з трансфертами	171984,6	-	630185,1	-	1439323,2	-
II	Видатки спеціального фонду	77249,9	-	242001,3	-	437265,0	-
1	Державне управління	2260,4	2,9	7929,8	3,4	11102,0	2,6
2	Освіта	8490,9	11,0	73896,5	31,3	67765,2	16,1
3	Охорона здоров'я	3493,5	4,5	10270,9	4,4	13460,9	3,2
4	Соціальний захист та соцзабезпечення	104,8	0,2	492,6	0,2	954,2	0,2
5	Житлово-комунальне господарство	10690,9	13,9	17212,5	7,3	30392,7	7,2
6	Культура і мистецтво	3040,7	3,9	11821,8	5,0	18281,9	4,2
7	Фізична культура і спорт	199,2	0,3	967,4	0,4	688,0	0,2

Закінчення табл. 2

1	2	5	6	7	8	9	10
8	Сільське і лісове господарство, рибне господарство, мисливство	196,5	0,2	509,7	0,2	1543,9	0,4
9	Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, інфраструктура	3662,9	4,8	15026,8	6,4	61730,3	14,7
10	Будівництво та регіональний розвиток	40236,9	52,1	76915,1	32,6	188255,3	44,7
11	Інші послуги економічної діяльності	639,2	0,8	8408,0	3,6	14996,3	3,6
12	Охорона природного середовища, ядерна безпека	836,2	1,1	3060,8	1,3	11756,1	2,8
13	Видатки не віднесені до основних груп	3325,8	4,3	9320,2	3,9	40,3	0,1
14	Усього видатків без урахування міжбюджетних трансфертів	77177,9	100	235832,1	100	420967,1	100
15	Усього видатків з трансфертами, що передаються до Держбюджету	77249,9	-	236361,4	-	422248,4	-

Джерело: бюджети Громад Львівської області. Європейський діалог. Громадська організація. URL: www.Dialog.lviv.ua

Видатки спеціального фонду ОТГ Львівської області у 2018 р. порівняно з 2016 роком зросли у 5,7 разу. Найбільше видатків було виділено на будівництво та регіональний розвиток: у 2016 р. – 52,1 %, у 2017 р. – 32,6 %, у 2018 р. – 44,7 % від розміру загальних видатків спеціального фонду. Питома вага коштів, виділених на освіту у складі спеціального фонду, складала: у 2016 р. – 11 %, у 2017 р. – 31,3 %, у 2018 р. – 16,1 %.

Із наведених вище даних (табл. 2; 3) можна зробити такі висновки: а) порівняння величини доходів і видатків загального фонду ОТГ Львівської області, тобто різниці між ними, у 2016 р. становила -95568,4 тис. грн (270819,0–175250,6), відповідно, у 2017 р. -172684,1 тис. грн (822229,3–649545,2), у 2018 р. – -361551,6 тис. грн (1989955,6–1628404,0), тобто отримано їх позитивну величину; б) різниця доходів та видатків спеціального фонду у 2016 р. складала -48848,7 тис. грн (28401,2–77249,9), у 2017 р. – -150027,6 тис. грн. (91973,8–242001,3), у 2018 р. – -334910,1 тис. грн (102354,9–437265,0) – отримано від'ємну величину. Відповідно, надлишкові кошти доходу загального фонду можна передати на покриття дефіциту доходів спеціального фонду ОТГ Львівської області, а саме: у 2016 р. – в розмірі 46719,7 тис. грн (95568,4–48848,7), у 2017 р. – 22656,5 тис. грн (172684,1–150027,6), у 2018 р. – 26641,5 тис. грн (361551,6–334910,1).

Висновки. Таким чином, наявні надлишкові кошти доходу загального фонду ОТГ Львівської області можна використати як міжбюджетні трансферти (реверсну субвенцію) та на інші напрями. Однак темпи формування нових ОТГ випереджають темпи зростання грошових (фінансових) потоків, які виділяються з державного бюджету на підтримку їх розвитку. Незважаючи на те, що більшість ОТГ Львівської області здатні забезпечувати видатки власними фінансовими ресурсами, все ще є такі, що потребують допомоги держави у вигляді дотацій та субвенцій. Напри-

клад, розмір дотацій за період 2016–2018 рр. зріс у 5,5 разу, а субвенцій – у 5,75 разу. В цьому проглядаються недоліки реформи децентралізації. Для усунення цього недоліку необхідно знизити рівень дотаційності бюджетів ОТГ завдяки забезпеченню видатків за рахунок власних фінансових ресурсів (це можливо досягнути за сприяння розвитку малого та середнього бізнесу і збільшення кількості суб'єктів малого підприємництва – платників податків. У тому числі створення нових підприємств сервісного спрямування, готельно-ресторанних комплексів, АЗС тощо; укрупнення територіальних громад, що сприятиме консолідації в їхніх бюджетах більших обсягів податкових надходжень; розширення прав місцевої влади відповідно до принципів реформи децентралізації).

ЛІТЕРАТУРА

1. Про державну податкову службу в Україні: Закон України від 24.12.1993 № 3813-XII із змінами і доп., внесеними Законом України від 05.02.1998 № 83/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-12>
2. Про податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Алексеев І. В., Паранчук С. В., Червінська О. С., Синютка Н. Г. Управління податковим навантаженням підприємств. *Регіональна економіка*. 2016. № 4 (82). С. 145–153.
4. Иванов Ю. Б. Тенденции мировой налоговой политики в контексте антикризисного регулирования // Налоговые реформы. Теория и практика: монография / под. ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова]. М.: Юнити-Дана, 2010. С. 381–395.
5. Крисоватий А. І., Мельник В. М., Кошук Т. В. Стійкість та концептуальні основи формування податкової політики в умовах євроінтеграційних процесів. *Економіка України*. 2016. № 1 (650). С. 35–36.

6. Нездойминога О. Є. Особливості формування бюджету територіальної громади. *Економіка і суспільство*. 2017. № 11. С. 443–449.

7. Соколовська А. М. Необхідність та шляхи подальшого реформування податкової системи України // Модернізація фінансової системи України в процесі євроінтеграції : у 2 т. / за ред. О. В. Шлапака, Т. І. Єфименко. Київ : Акад. фін. управл., 2014. Т. 1. С. 117–143.

8. Татарин Н. Б., Войтович В. В. Місцеві бюджети як фінансова база місцевого самоврядування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 11. С. 159–162.

9. Наталенко Н. В. Фінанси та бюджет об'єднаної громади (навчальний модуль). Київ : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 72 с.

10. Про Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

11. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 22.11.2018 № 2621-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

12. Моніторинг децентралізації Мінрегіону. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/>

13. Державна Казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/>

REFERENCES

Aliexsieiev, I. V. et al. "Upravlinnia podatkovym navantazheniam pidpriemstv" [Enterprise tax burden management]. *Rehionalna ekonomika*, no. 4 (82) (2016): 145-153.

Derzhavna Kaznacheiska sluzhba Ukrainy. <https://www.treasury.gov.ua/ua>

Ivanov, Yu. B. "Tendentsii mirovoy nalogovoy politiki v kontekste antikrizisnogo regulirovaniya" [Trends in world tax policy in

the context of crisis management]. In *Nalogovyye reformy. Teoriya i praktika*, 381-395. Moscow: Yuniti-Dana, 2010.

Krysovaty, A. I., Melnyk, V. M., and Koshchuk, T. V. "Sutnist ta kontseptualni osnovy formuvannya podatkovoi polityky v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv" [The essence and conceptual bases of tax policy formation in the context of European integration processes]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 1 (650) (2016): 35-36.

[Legal Act of Ukraine] (1993). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-12>

[Legal Act of Ukraine] (2010). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

[Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

[Legal Act of Ukraine] (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

"Monitorynh detsentralizatsii Minrehionu" [Monitoring of decentralization of the Minregion]. <https://storage.decentralization.gov.ua/>

Natalenko, N. V. *Finansy ta biudzheth obiednanoi hromady (navchalnyi modul)* [Finance and budget of the united community (training module)]. Kyiv: IKTs «Lehalnyi status», 2016.

Nezdoimynoha, O. Ye. "Osoblyvosti formuvannya biudzhetu terytorialnoi hromady" [Features of budgeting of the territorial community]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 11 (2017): 443-449.

Sokolovska, A. M. "Neobkhdnist ta shliakhy podalshoho reformuvannya podatkovoi systemy Ukrainy" [Necessity and ways of further reforming the tax system of Ukraine]. In *Modernizatsiia finansovoi systemy Ukrainy v protsesi yevrointehratsii*, vol. 1, 117-143. Kyiv: Akad. fin. upravl., 2014.

Tataryn, N. B., and Voitovych, V. V. "Mistsevi biudzhety yak finansova baza mistsevoho samovriaduvannya" [Local budgets as a financial base of local self-government]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya : Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, no. 11 (2017): 159-162.

Стаття надійшла до редакції 02.08.2019